

**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Saarte spetsiifilised probleemid”
(omaalgatuslik arvamus)**

(2012/C 181/03)

Raportöör: **José María ESPUNY MOYANO**

20. jaanuaril 2011 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Saarte spetsiifilised probleemid”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon võttis arvamuse vastu 7. märtsil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 479. istungjärgul 28.–29. märtsil 2012. aastal (28. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 129, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 8 liiget.

1. Järeldused ja soovitused (täiendatakse pärast Palma istungit)

1.1 Saari iseloomustavad teatavad ühised, alalised omadused ja erijooned, mis eristavad neid selgelt mandrialadest. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 174 tunnustatakse saari kui piirkondi, mis konkreetsete ebasoodsate tingimuste tõttu nõuavad erilist tähelepanu. Komitee on aga sellele vaatamata seisukohal, et tuleb jätkata jõupingutusi saarte erivajadustega arvestava asjakohase strateegia vastuvõtmiseks.

1.2 Komitee on seisukohal, et ELis kasutatav saare mõiste määratlus ei ole asjakohane, mistõttu tuleks see läbi vaadata ja ajakohastada, võttes arvesse laienenud, ka saareriike hõlmava ELi uut olukorda. Varasemates arvamustes⁽¹⁾ on komitee soovitanud kõnealust määratlust muuta ning kordab seda soovitusi taas kord.

1.3 Rände, elanikkonna vananemise või rahvaarvu vähenemisega seotud probleemid mõjutavad eriti tugevalt just saari. Kirjeldatud olukord võib põhjustada kultuuripärandi hääbumist, nõrgestada ökosüsteeme ning tuua kaasa tõsiseid majanduslikke tagajärgi (seoses tööhõive, noortega jne).

1.4 Mõned saared seisavad silmitsi elanikkonna rändega jõukamatesse piirkondadesse, teistele saartele saabuvad sisserändajad, kes aitavad kaasa kohaliku majanduse arengule, ent mõnele saarele saabub nende geograafilise asendi tõttu sisserändajaid rohkem, kui vastav saar on suuteline vastu võtma.

⁽¹⁾ „Saarte parem integreerimine siseturule – saarte ühtekuuluvuse ja majanduskasvu oluline eeldus”, ELT C 27, 30.2.2009, lk 123 ning „Uuendused turismi valdkonnas: Saarte säästva arengu strateegia määratlemine”, ELT C 44, 11.2.2011, lk 75.

1.5 Komitee leiab, et kindlasti tuleb parandada saarte ligipääsetavust ja omavahelisi ühendusi. Võttes arvesse, et ligipääsetavus on saarte atraktiivsuse tõstmiseks esmatähtis, tuleks vähendada kaupade ja reisijate transpordikulusid, lähtudes territoriaalse järjepidevuse põhimõttest ja parandades määrust (EMÜ) nr 3577/92.

1.6 Põllumajandusel, loomakasvatusel ja kalapüügil on kohalikus majanduses suur osakaal ning samuti on need põllumajandusliku toidutööstuse peamiseks tarneallikaks. Saarte eraldatuse, põllumajandusettevõtete väiksuse, tootmise vähese mitmekesisuse ning ilmastikutingimuste tõttu on aga tegu kergesti haavatavate sektoritega.

1.7 Seetõttu on saarte põllumajanduslik toidutööstus nõrk ega suuda pakkuda konkurentsi mandrilt või kolmandatest riikidest pärinevatele toodetele, mis omakorda nõrgestab veelgi primaarsektorit.

1.8 Komitee soovib käsitleda saari ÜPP raames ebasoodsamate piirkondadena, sarnaselt mägipiirkondadega, ning tõsta need rahaliste vahendite eraldamisel erilisel esile.

1.9 Paljudel Euroopa saartel on turism kujunenud esmatähtsaks teguriks kohaliku elanikkonna, identiteedi, traditsioonide, kultuuriväärtuste ja maastiku säilitamiseks. Turism on edendanud majandust ja tööhõivet ning muutnud majandusbaasi tänu turismiga seotud teenuste mitmekesisemaks. Saarte majandus on aga muutunud turismist liialt sõltuvaks, mistõttu tuleks majandustegevust mitmekesistada selliste tegevusalade abil, mis on turismist eraldiseisvad ning panustavad saarte majanduslikku arengusse ka sellises kriisiolukorras nagu praegune, mis turismi tugevalt mõjutab.

1.10 Komitee nõustub Euroopa Parlamendi 27. septembri 2011. aasta resolutsioonis esitatud nõudmisega arendada Euroopa Komisjoni jätkusuutlikku ranniku- ja mereturismi strateegiat käsitleva algatuse raames välja samasugused strateegiad saarte, mägipiirkondade ja teiste haavatavate piirkondade jaoks ⁽²⁾.

1.11 Komitee on seisukohal, et siseturu väiksuse ning teadus- ja arendustegevuseks saadavalolevate struktuuride piiratud tõttu on saartel raskusi ELi teadus- ja arendustöö ning innovatsiooni programmides osalemisega. Samuti peab komitee äärmiselt oluliseks seda, et EL jätkaks saarte abistamist info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendamisel, toetaks teadus- ja arendustegevuseks vajalike struktuuride loomist ning soodustaks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete osalemist teadus- ja arendustöö ning innovatsiooni programmides, vajaduse korral ka struktuurifondide vahendite abil.

1.12 Saartega seoses peaks ELi energiapoliitika seadma prioriteediks saarte varustuskindluse, uute tehnoloogiate ning taastuvate energiaallikate abil energia tootmise alaste projektide kavandamise ja elluviimise rahastamise ning energia tõhusa kasutuse edendamise, kaitstes sel moel ühtlasi ka keskkonda ja loodust.

1.13 Võttes arvesse saarte eripära, peaks ELi regionaalpoliitika hõlmama veenappuse probleemi ning merevee magestamise ja muid veekogumise ja -varustuse tehnilisi võimalusi.

1.14 Komitee peab erilisel oluliseks elukestva õppe programmide väljatöötamist spetsiaalselt saareelanike jaoks, kes töötavad mitmesugustes sektorites ning eelkõige turismisektoris, mis saartel on üks põhilistest majandustegevustest. Kõnealuseid programme tuleks rahastada Euroopa Sotsiaalfondist ja ühtekuuluvusfondist, kaasates ühtlasi liikmesriike, institutsioone ning majandus- ja sotsiaalvaldkonna osapooli.

1.15 Lissaboni protsessi ja strateegia „Euroopa 2020” raames on haridusel, koolitusel ja elukestval õppel Euroopa Liidu majandus- ja sotsiaalstrateegias erilisel oluline roll. Komitee palub võtta arvesse saarte eripära, et tagada see, et riiklikud strateegiad hõlmavad hariduse ja elukestva õppe võimalusi kõigis piirkondades ja kõigi elanike jaoks.

1.16 Komitee kutsub üles käivitama meetmeid, mida kaaluti Euroopa kutsehariduse ja -koolituse kooskõlastamist käsitlevas

⁽²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa kui maailma soosituim turismisihtkoht – uus Euroopa turismi tegevuskava”, ELT C 376, 22.12.2011, lk 44, ning Euroopa Parlamendi resolutsioon teemal „Euroopa kui maailma soosituim turismisihtkoht – uus Euroopa turismi tegevuskava” (2010/2206 (INI)).

Brugge kommünikees, mille võtsid vastu kõigi liikmesriikide haridusministrid ja Euroopa tasandi sotsiaalpartnerid.

1.17 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles looma talitustevahelise erirühma saarte küsimusega tegelemiseks või vajadusel hõlmama selle teiste, juba olemasolevate talitustevaheliste rühmade koosseisu.

1.18 Komisjonilt taotletakse selle tagamist, et saarte kohta kehtestataks erisätted uues mitmeaastases finantsraamistikus aastateks 2014–2020 ning et saartega arvestataks spetsiaalsetes piirkondlikes arengukavades, kohandades neid paremini saarte eripäradega. Tuleks kaaluda võimalust tõsta ELi poolse kaasfinantseerimise määra saarte arengu jaoks esmatähtsates valdkondades.

1.19 Arvestades seda, et strateegia „Euroopa 2020” määrab ära ELi tulevase tegevuse, peab komitee vajalikuks uurida selle strateegia mõju saartele ning seda, kuidas strateegia aitab leevendada saareelisusega kaasnevat ebasoodsaid tingimusi.

Saarte turismi hooajalist iseloomu arvestades kutsub komitee komisjoni ja Euroopa Parlamenti üles toetama sotsiaalturismi edendavat projekti Calypso, nagu komitee juba märkis oma arvamuses „Uuendused turismi valdkonnas”, ⁽³⁾ ja kaasama sotsiaalpartnereid, arvestades mõju, mida kõnealune projekt võib avaldada turismisektoris, ja selle mitmekordistavat mõju ka teistes sektorites.

2. Sissejuhatus

2.1 Saared

2.1.1 Eurostati määratluse kohaselt on saar mis tahes piirkond, mis vastab järgmisele viiele tingimusele:

- selle pindala on vähemalt üks ruutkilomeeter;
- see asub vähemalt ühe kilomeetri kaugusel mandrist;
- sellel on vähemalt 50 elanikust koosnev alaline elanikkond;
- sellel ei ole püsiühendust mandriga;
- sellel ei asu ühegi ELi liikmesriigi pealinn.

2.1.2 Saare mõiste määratlemisel tuleb lähtuda ELi toimimise lepingu deklaratsioonist nr 33, milles märgitakse: „Konverents on seisukohal, et artiklis 174 toodud viide saartele võib hõlmata saareriike tervikuna, kui on täidetud vajalikud tingimused.”

⁽³⁾ ELT C 44, 15.2.2011, lk 75.

2.1.3 Nagu komitee ühes eelnevas arvamuses⁽⁴⁾ juba märkis, ei arvestata kõnealuses määratluses laienenud, ka saareriike hõlmava ELi uut olukorda.

2.1.4 Vastavalt kõnealusele määratlusele asuvad 27st ELi liikmesriigist 14 riigi⁽⁵⁾ territooriumil ka saared. Nende rolli tuleb väärtustada, sest ELi saarte elanikkond on suur, eri saartel elab kokku ligikaudu 21 miljonit inimest. See moodustab umbes 4 % 27-riigilise ELi kogurahvastikust.

2.1.5 Saari iseloomustavad teatavad ühised alalised omadused ja erijooned, mis eristavad neid selgelt mandrialadest.

2.1.6 Kõigil ELi saartel on erijooni, mis eristavad neid teistest saartest. Sellegipoolest on ELi saarte ühised omadused suuremad kui nende vahelised erinevused ning eelkõige on need ühised jooned olulised transpordi, keskkonna, turismi ja esmastele avalikele teenustele juurdepääsu seisukohalt.

2.1.7 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 174 sisaldub uus lõige, mille kohaselt „pööratakse erilist tähelepanu [...] regioonidele, kus valitsevad rasked ja püsivad ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused, näiteks väga väikese rahvastikutihedusega põhjapoolseimatele piirkondadele, saartele, piiriülestele ja mäestikualadele”.

2.1.8 Selle artikliga tunnustatakse kõiki saari kui konkreetsete ebasoodsate tingimustega piirkondi, mis nõuavad erilist tähelepanu.

3. Saarte demograafiline olukord

3.1 Rände, rahvastiku vananemise ja rahvaarvu vähenemisega seotud probleemid mõjutavad eriti tugevalt just saari.

3.2 Mõnda saart või saareala ähvardab praegu terav rahvaarvu vähenemise oht, kuna tööjõuline, eelkõige just noorem elanikkond lahkub, allesjäänud rahvastik vananeb ning ilmastikutingimused on rasked. Kirjeldatud olukord võib põhjustada kultuuripärandi hääbumist ja nõrgestada ökosüsteeme.

3.3 Teised saared puutuvad oma asukoha tõttu ELi välispiiril kokku inimeste vastupidise liikumisega ning seisavad silmitsi kolmandatest riikidest pärineva ebaseadusliku rändega, mis on sageli ebaproportsionaalselt suur võrreldes saare vastuvõtusuutlikkusega.

⁽⁴⁾ „Saarte parem integreerimine siseturule – saarte ühtekuuluvuse ja majanduskasvu oluline eeldus”, ELT C 27, 30.2.2009, lk 123, punkt 2.2.

⁽⁵⁾ Hispaania, Iirimaa, Prantsusmaa, Taani, Itaalia, Soome, Rootsi, Ühendkuningriik, Kreeka, Madalmaad, Malta, Küpros, Eesti ja Portugal.

3.3.1 Mõnel saarel on tekkimas äärmiselt raske humanitaarolukord, millega tuleb tegeleda ELi solidaarsuse toel, sealhulgas on vaja jätkuvalt jagada tekkivaid tegevuskulusid, ühendades riigi ja ELi ressursse.

3.3.2 Komitee on oma varasemates arvamustes märkinud, et ühise varjupaigapoliitika raames tuleb muuta Dublini määrust, et lihtsustada varjupaigataotlejate ELi-sisest liikuvust.

3.4 Samuti on saari, kuhu asub elama palju suure ostuvõimega välismaalasi, kes annavad küll panuse kohaliku majanduse ja ühiskonna arengusse, kuid kes eluasemeturu ülekoormatuse korral võivad põhjustada kinnisvarahindade tõusu, raskendades seeläbi tagasihoidlikumate rahaliste vahenditega kohalike elanike juurdepääsu eluasemeturule.

4. Ligipääsetavus ja saarelius

4.1 Osa saartele omaseid piiranguid tuleneb ruumilisest katkevusest ja kaugusest. Need ebasoodsad tingimused peegelduvad suuremates transpordi-, turustamis- ja tootmiskuludes, väiksemas tarnekindluses ning vajaduses suuremate varude ja ladustamisvõime järele.

4.2 Seda tõendab täielik sõltumine mere- ja õhustranspordist. Seetõttu on saared teistest piirkondadest ebasoodsamas olukorras Euroopa ühtse turu kui konkurentsil põhinevate majandussuhete ühisruumi eeliste ärakasutamisel seoses ettevõtete ratsionaliseerimisega, et võimaldada innovatsiooni ning mastaabi- ja välissäästu saavutamist.

4.3 Sellega seoses on oluline meenutada, et „Ühtse Euroopa taeva” algatuses võiks analüüsida lennuliikluse haldamise mehhanisme, keskendudes eelkõige sellele, et igal ajahetkel oleks tagatud juurdepääs saartele.

4.4 Unustada ei saa ka olukorda, mille tekitas Islandi vulkaanist Eyjafjallajökullist õhku paiskunud tuhapilv, mis tabas suurt osa Euroopa õhuruumist 2010. aasta aprillis ja mais, põhjustades paljude Kesk-, Põhja- ja isegi Lõuna-Euroopa lennujaamade sulgemise.

4.5 Kõige murettekitavam probleem ei olnud mitte niivõrd turistide saabumise katkemine, kui juba saartel viibijate võimatus koduriiki naasta ja teadmatust, kui kaua see olukord kestab.

4.6 Nimetatud erijuht viitab saarte erilisele haavatavusele sellistes tingimustes, sest hoolimata sellest, et kõnealune mõju avaldus pea kogu Euroopas, põhjustas Euroopa ühtse õhuruumi sulgemine kõige suuremaid negatiivseid tagajärgi just asjaomastele saartele.

4.6.1 Veel üks teema, millega tuleb arvestada, on õhutranspordile süsinikdioksiidimaksu kehtestamine, mis komisjoni kava kohaselt jõustub 2012. aastal. Kui see maks tõepoolest jõustub, peab komisjon leidma saarte jaoks erivalemi, sest saared sõltuvad õhutranspordist palju rohkem. See mõjutaks veel enam saartele omaseid ebasoodsaid tingimusi.

4.7 Ligipäätavus on saarte atraktiivsuse tõstmiseks esmatähtis. Üleeuroopalised transpordivõrgud peavad hõlmama tõeliselt mitmeliigilise transpordi poliitikat, mida tuleb rakendada ka saartel. Mere- ja õhutranspordi koridoride loomine Mandri-Euroopa ja saarte vahel püsivate ja mobiilsete taristute rahastamise kaudu võib aidata selles suunas liikuda.

5. Põllumajandus ja kalandus

5.1 Põllumajandusel, loomakasvatusel ja kalapüügil on kohalikus majanduses suur osakaal, eriti töökohtade mõistes, samuti annab põllumajandus sissetuleku kohalikele põllumajanduslikele toiduainetööstusele, mis annab enamiku saarte tööstustoodangust.

5.2 Sellegipoolest iseloomustab põllumajanduse ja kalanduse valdkonna tootmist saarte väga suur haavatavus, mis on tingitud raskustest, mida põhjustavad eraldatus, põllumajandusettevõtete väiksus, tootmise vähenemine mitmekesisus, kohalikust turust sõltumine, tootmise killustatus ning ilmastikutingimused. Kõik see mõjutab saarte põllumajanduslikku toiduainetööstust, mis on sõltuv omaenda kohalikest toodangust. Põllumajandusliku tootmise ja loomakasvatuse nõrkus muudab ka põllumajandusliku toiduainetööstuse hapraks.

5.2.1 Kõik nimetatud tegurid vähendavad oluliselt saarte tootmissektori konkurentsivõimet võrreldes Euroopa mandriosa ja kolmandate riikidega.

5.3 Kohalik põllumajandus on nii tooraine-, sisenditarnete kui ka toodangu müügi osas välismaailmast äärmiselt sõltuv, olles samas tarneallikatest ja turgudest tugevalt isoleeritud.

5.4 Seetõttu on saarte põllumajandustootjad muude piirkondade tootjate konkurentsis ebavõrdses seisus. Kohalikud tootjad peaksid saama vajalikku abi, mis tõstaks saarepiirkondade põllumajanduse võrreldes muude piirkondadega võrdsetele alustele.

Abi võib anda näiteks ÜPPs saarte jaoks ette nähtud erimeetmete või kohaliku toodangu suurema propageerimise ja tunnustamise kujul.

5.5 Mis puutub meetmete vastuvõtmisse saarelisusest tuleneva ebasoodsa olukorra hüvitamiseks, oleks parim lahendus vastava õigusloomekava koostamine. See kehtib primaarsektori kohta, millel on saartel eriti suur osakaal. Euroopa Kalandusfondis on nähtud ette erimeetmed üksnes äärepoolseimate piirkondade ja Egeuse mere väikesaarte jaoks.

5.6 Sama kehtib ÜPP raames kohaldatavate otsetoetuskavade kohta. ÜPP raames kohaldatavate otsetoetuskavade, maaelu arengu poliitika ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi hiljutiste ümberkorralduste raames saarelisust ei käsitletud.

6. Siseturg ja turism

6.1 Saarepiirkondade väiksus võrreldes mandripiirkondadega avaldab märkimisväärset mõju tootmisele ja turustruktuurile. Suurim osa saarepiirkondade kohalikest tootmisest tuleneb väike- ja mikroettevõtetest, mis on juba iseenesest tundlikumad kui suurettevõtted.

6.2 Turism on alati olnud ja on ka edaspidi paljude saarepiirkondade majanduse tuluallikas. Olgugi et saared on eraldi võttes väga erinevad, on paljudel Euroopa saartel leitud turismis lahendus kohaliku elanikkonna, identiteedi, traditsioonide, kultuuriväärtuste ja maastiku säilimiseks.

6.3 Turismi arendamine Euroopa saarepiirkondades on võimaldanud edendada sealset majandust ja tööhõivet ning muutnud majandusbaasi tänu turismiga seotud teenustele oluliselt mitmekesisemaks. Samuti on turism võimaldanud taastada ja säilitada kohalikke traditsioone ja kultuuri, loodusalasid ja arhitektuuripärandit.

6.4 Olgugi et turism on olnud saartele kahtlemata soodne tegur, tuleb tunnustada ka selle halba mõju teatavatele saarepiirkondadele – tööturu ebakindlus, hooajalisus, töötajate madal kvalifikatsioon, intensiivsed kinnisvaraspekulatsioonid ja kohaliku elanikkonna elukalliduse kasv. Samuti on see toonud kaasa tõsise veenappuse ja probleemid põhiteenuste osutamisel elanikkonnale (jäätmemajandus, tervishoid jne), avaldades olulist mõju keskkonnale. Praegu on saarte majandus turismist liialt sõltuv, mistõttu tuleks majandustegevust mitmekesistada ja suunata muude tegevusalade poole, mis ei oleks turismist sõltuvad ning mis soodustavad saarte majanduslikku arengut ka sellises kriisilukorras nagu praegune, mis turismi tugevalt mõjutab.

6.5 ELi toimimise lepingu heakskiitmisega tunnustati sõnaselgelt turismi olulisust ELi jaoks. 2010. aasta juunis avaldas komisjon teatise, milles soovitakse kooskõlastatud lähenemisviisi elluviimist uue tegevusraamistiku raames, et suurendada Euroopa turismisektori konkurentsivõimet ja edendada selle jätkusuutlikku arengut⁽⁶⁾. Turismi selline tunnustamine annab võimaluse suurendada Euroopa turismisektori konkurentsivõimet, aidates seeläbi täita ka aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020” eesmärke.

6.6 Euroopa Parlament on 27. septembri 2011. aasta resolutsiooni punktis 55 sätestanud, et „[parlament] tervitab [...] komisjoni algatust töötada välja säästva ranniku- ja mereturismi strateegia ning nõuab, et töötataks välja sarnased eristrateegiad saarte, mägipiirkondade ja teiste haavatavate piirkondade jaoks”⁽⁷⁾.

7. Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon

7.1 Innovatsioon on majanduspoliitika jaoks äärmiselt oluline nii ELi (Lissaboni tegevuskava ja strateegia „Euroopa 2020”) kui ka piirkonna tasandil, millega kaasnevad üha suuremad avaliku sektori investeeringud teadusuuringutesse, haridusse, koolitusse ja kõige uuenduslikemate sektorite (nt transport, energeetika, keskkonnahoidlikud tööstused) toetamiseks. See kehtib ka teenuste kohta, eriti nende teenuste kohta, mis nõuavad sellise tasemega teadmisi või kvalifikatsiooni, mida peetakse tüüpiliseks enamiku turismiga seotud tegevuste puhul (nt majutus, toitlustamine, kinnisvara).

7.2 Saartel tuleb edendada ja arendada infoühiskonda ja uut tehnoloogiat, kuna nii on võimalik mitmekesistada saarte majandustegevust ja tekitada juurde uusi teadmisi. IKT kasutamine vähendab saarte eraldatust, sest see võimaldab täiustada ettevõtete juhtimist, süsteeme ja välissuhteid, mis omakorda soodustab konkurentsivõime ja tootlikkuse kasvu.

7.3 Põhiprobleem, millega oma innovatsioonivõimekust suurendada soovivad saarepiirkonnad sageli silmitsi seisavad, on lünkade esinemine ettevõtlusstruktuuris ja koolitustasemetes, juurdepääsul Euroopa turule, vähene investeerimine teadusuuringute infrastruktuuri jne. Saarepiirkondade puhul tuleb innovatsiooni vaadelda laiemas kontekstis, kus see hõlmab näiteks töötlevat tööstust, turustusmeetodeid ning ettevõtete uuenduslike juhtimis- ja korralduslike süsteeme. Saartel tegutsevad ettevõtjad peaksid ennekõike püüdlema oma tootmisvõimsuse ja toodete kvaliteeti tõstmise poole ning saavutama parema juurdepääsu Euroopa turule ELi mandrialadega sarnastes konkurent-sitingimustes.

⁽⁶⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa kui maailma soosituim turismisihtkoht – uus Euroopa turismi tegevuskava”, COM(2010) 352 final.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon Euroopa kui maailma soosituima turismisihtkoha ning uue Euroopa turismi tegevuskava kohta (2010/2206 (INI)).

7.4 Muuhulgas tuleb juhtida tähelepanu saarte raskustele ELi teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni programmides osalemisel. Siseturu väiksus ning teadus- ja arendustegevuseks saadavalolevate struktuuride piiratus muudavad nendes programmides osalemise palju keerulisemaks.

8. Energia ja vesi

8.1 Kuna saared sõltuvad olulisel määral fossiilkütuste sisseveost, on nad energiahinna kõikumiste suhtes eriti tundlikud.

8.2 Saartega seoses peaks Euroopa energiapoliitika seadma prioriteediks saarte varustuskindluse, uute tehnoloogiate ning taastuvate energiaallikate abil energia tootmise alaste projektide kavandamise ja elluviimise rahastamise ning energia tõhusa kasutuse edendamise, kaitstes sel moel ühtlasi ka keskkonda ja loodust.

8.3 Energia tootmise, salvestamise ja jaotamise küsimusi ei tuleks siduda mitte üksnes esmase energiavajaduse täitmisega, vaid näiteks ka merevee magestamisega, mis võib lahendada paljude saarte joogivee nappuse probleemi.

8.4 Enamik saari on oma väiksuse ja eriti kaljuse pinnase tõttu hädas veenappusega. See takistab nende majandusarengut (eelkõige turismi), rääkimata tagajärgedest inimeste tervisele, põllumajandusele ja loomakasvatusele.

9. Koolitus ja tööhõive

9.1 Euroislandsi hiljutise uuringu kohaselt⁽⁸⁾ on Euroopa ja eelkõige Vahemere saarte üks olulisi mureküsimusi inimkapital. Elanikkonna haridustase on saartel eriti madal, kaasa arvatud saared, mida iseloomustab kõrgem SKP elaniku kohta ja milles on olemas ülikool. Põhjapoolsemate saarte inimkapital on küll uuteks väljakutseteks paremini valmis, kuid isegi seal on traditsiooniliste töökohtade ümberkujundamine problemaatiline.

9.2 Lissaboni protsessi ja strateegia „Euroopa 2020” raames on haridusel, koolitusel, elukestval õppel ja võrkeelteoskusel Euroopa Liidu majandus- ja sotsiaalstrateegias erilisel oluline roll. Riiklike strateegiate põhieesmärk peab olema selle tagamine, et kõigis piirkondades ja kõigil elanikel jaoks oleks

⁽⁸⁾ Uuring „Euroislands. Saarte areng. Euroopa saared ja ühtekuuluvuspoliitika” (Euroopa programm ESPON 2013).

võimalik saada haridust ja elukestvat õpet. Töötajate nappus ja vajadus tagada paljude eri teenuste osutamine nõuab saareelanikelt professionaalset mitmekülsust, mida saab arendada ELi rahastatavate asjakohaste koolitusprogrammide abil.

10. Regionaalpoliitika

10.1 Regionaalpoliitika on ELi põhivahend saarepiirkondade jaoks, mis aitab neil lahendada struktuuriprobleeme ning kasutada ära oma arengu- ja kasvupotentsiaali. Nimetatud poliitikat tuleb aga tõhustada, et saared, mis on ELi siseturu lahutamatu osa, saaksid siseturust maksimaalset majanduslikku ja sotsiaalset kasu.

10.2 Saarepiirkonnad on võrreldes mandrialadega ebasoodsas olukorras. Saarelisust ei käsitleta aga regionaal- ega ühtekuuluvuspoliitika prioriteetse küsimusena. Lisaks tõi laienemine kaasa nimetatud poliitikavaldkondadega seotud ELi tegevuskava kardinaalse muutumise, kuid mitte saarelisuse teemale soodsas suunas.

10.3 Tuleb luua Euroopa saarte probleeme tõhusalt käsitlev integreeritud raamistik. Nagu äärepoolseimate piirkondade puhul, peavad saarte olukorda mõjutavatele meetmetele ja poliitikale eelnema alati vastavad mõjuhindangud; sellega välditakse nimetatud meetmete ja poliitika ebasoodsat mõju ja vastuolulisust ning tugevdatakse piirkondlikku ühtekuuluvust. Eriti vajalik on transpordi-, keskkonna- ja energiapoliitika mõju hindamine.

10.4 Programmiperioodil 2007–2013 oli piirkondade abikõlblikkuse määramisel regionaalpoliitika eesmärkide raames ainus kasutatud näitaja SKP elaniku kohta. See näitaja ei hõlma aga asjaolu, et ühtekuuluvus on palju laiem mõiste, mis sisaldab ka sotsiaalseid, keskkonna-, piirkondlikke ning lisaks innovatsiooni ja haridusega seotud tegureid. Uued näitajad, mille puhul kasutatakse kohasemat statistikat, peaks andma täpsema ülevaate saarte arengust ning kajastama paremini püsivate geograafiliselt ebasoodsate tingimustega piirkondade probleeme.

10.4.1 Seepärast tuleks kooskõlas ELi üldise poliitilise raamistikuga kaasata viitena strateegia „Euroopa 2020” võrdlusnäitajad.

10.5 Olgugi et programmiperioodil 2007–2013 arvestati asjaoluga, et Euroopa saared on piiriülese koostöö raames abikõlblikud, viis 150 km vahemaa kriteeriumi kehtestamine piirkondlike merepiiride puhul selleni, et kolm saarestikku (Küklaadid, Hebriidid ja Baleaarid) jäid piiriülese koostöö projektidest välja.

10.6 Komitee soovib, et saarte liigitamisel piirialadeks, mis on abikõlblikud piiriüleste koostööprogrammide alusel ühtekuuluvuspoliitika territoriaalse koostöö või Euroopa naabrusspoliitika raames, ei arvestataks vahemaakriteeriumi (150 km).

10.7 Nimetatud saartele tuleb pöörata erilist tähelepanu, sest nendes valitseb rohkem kui üks artiklis 174 loetletud ebasoodsatest tingimustest, nagu mägine pinnas ja rahvastiku suur hõredus. Sama kehtib saarestike puhul, mida iseloomustab kaheksakordne või veelgi suurem eraldatus. Need piirkonnad on oma killustatuse ja geograafilise piiratuse tõttu veelgi ebasoodsamas olukorras. Rõhutada tuleb ka mitmete üliväikeste rannikusaarte väga ebasoodsaid tingimusi. Kõik see võimendab saarelisusest tingitud probleeme ning põhjustab sageli elanikkonnale osutatavate teenuste nappust.

10.8 Seega tuleks saarte suhtes kohaldada ühtset lähenemisviisi, mis koondab enda alla erinevad poliitikavaldkonnad nii horisontaalselt (suurima piirkondliku mõjuga poliitikavaldkondade – ÜPP, ÜKP, riigiabi jne – suhtes valdkonnaülese lähenemisviisi vastuvõtmisega) kui ka vertikaalselt (ühendades piirkondliku, riigi ja ELi tasandi mõõded). Nimetatud lähenemisviis peaks kajastama ka Euroopa Liidu lepinguga kehtestatud uusi poliitikasuuniseid ning selliste erivaldkondade tähtsustamist nagu energia ja kliima, ELi välispoliitika ning justiits- ja siseküsimused⁽⁹⁾.

11. Saarte tugevad küljed ja atraktiivsus

11.1 ESPONi raames läbi viidud uuringu Euroislands⁽¹⁰⁾ järelduste kohaselt on saarte peamiseks suhtelisteks eelisteks elukvaliteet ning loodus- ja kultuurivarad. Saartel on ulatuslik looduslik ja kultuuriline kapital ning tugev kultuuriidentiteet. Oluliseks piiranguks on aga see, et loodus- ja kultuuripärand on asendamatu ja mittetaastuv.

11.2 Nimetatud uuringus esitatud soovitude kohaselt vähendavad uued side- ja infotehnoloogiad saarelisuse negatiivset mõju (väike ulatus ja eraldatus). Uued tehnoloogiad võivad tulla kasuks ka väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele ning teenustele nagu haridus ja teadus, tervishoiu-, teabe- ja kultuuriteenused ja muud loominguilised tegevused. Muud tehnoloogilised arengud (uute taastuvate energiaallikate

⁽⁹⁾ Komisjoni teatistes Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja riikide parlamentidele „ELi eelarve läbivaatamine” (COM(2010) 700 final) määratletud valdkonnad.

⁽¹⁰⁾ Uuring „Euroislands. Saarte areng. Euroopa saared ja ühtekuuluvuspoliitika” (Euroopa programm ESPON 2013).

väljaarendamine, loodusvarade osalist asendamist võimaldav tehnoloogia, arengud transpordisektoris jne) võivad saarelisusest tulenevaid piiranguid leevendada.

11.3 Saarte osas võib tuua arvukalt näiteid headest tavadest:

— Ettevõtlussektori algatused: mitmed saartel toodetud põllumajandussaadused ja valmistooted (toiduained ja joogid) on võrdlemisi kõrgest hinnast hoolimata suutnud püsida

Euroopa Liidu ja ülemaailmsel turul konkurentsivõimeliseks tänu oma kvaliteedile (kohalikud sisendid ja traditsioonilised tootmismeetodid) ja/või unikaalsusele ning loodud brändile.

— Algatused üldiste keskkonnaprobleemide, näiteks kliimamuutuste või spetsiifiliste saartega seotud probleemide vastu võitlemiseks: taastuva energia tootmise valdkonnas tasub tõsta esile järgmisi saari: Citnos (Küklaadid), Samsø, Eigg (Šotimaa), Ojamaa, Bornholm, Kanaari saared jne.

Brüssel, 28. märts 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON
